

Список літератури

1. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22.05.1997 р. № 283/97-ВР.
2. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів та нематеріальних активів комерційних банків України, затверджена постановою НБУ від 21.04.98 р. № 155.
3. Наказ Мінфіну від 27.04.2000 року № 92 Стандарт бухгалтерського обліку № 7 "Основні засоби".

РОЗРОБКА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ БАНКУ ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

*О.В. Крухмаль,
Українська академія банківської справи*

Керівництву будь-якої значної організації, особливо комерційній якою є банк, доводиться вирішувати задачу управління обмеженими ресурсами – матеріальними, фінансовими, трудовими й іншими.

При значних масштабах діяльності організації перед відповідальними особами постають проблеми, для вирішення яких необхідно щоб банк був забезпечений оперативною і достатньою інформацією а також новими методами її обробки. Ця необхідність обумовлена потребою своєчасно здійснювати необхідні організаційні й економічні заходи щодо забезпечення стабільності, надійності, конкурентноздатності кредитної установи. В умовах конкурентної боротьби швидкість та якість обробки інформації відіграє значну роль в прийнятті управлінських рішень. Все більше уваги приділяється не тільки статистичній звітності комерційного банку, а й детальному прогнозуванню його майбутнього стану.

Відало, що чим більше інформації залучено до процесу ухвалення рішення, тим більш обґрунтоване рішення може бути прийнято. Але тут виникає проблема використання великих обсягів накопиченої інформації. Для збору і збереження цієї інформації докладається багато зусиль і затрачається багато коштів, але при цьому велика її частина не може бути використана тими, кому вона найбільш потрібна – керівниками, відповідальними за прийняття рішень.

Більшість комерційних банків вже дійшли висновку, що наявність власної інформаційно-аналітичної системи сприяє успішному веденню бізнесу. Інформаційне забезпечення, будучи системним елементом банківської інфраструктури, в організаційному відношенні реалізується шляхом створення в банку особливих підрозділів, що за

ймаються підготовкою відповідної ділової інформації. Інформаційно-аналітична система банку (ІАСБ) повинна виконувати замкнутий, послідовний та багатогранний комплекс дій, спрямованих на збір, обробку, аналіз та оцінку інформації.

На нашу думку і думку багатьох фахівців, логічно замкнуту інформаційно-аналітичну систему необхідно будувати, керуючись наступними принципами:

- комплексне використання всіх доступних методів аналізу;
- побудовування системи в уже існуючу організаційну структуру банку;
- координація роботи всіх підрозділів банку при виконанні поставлених задач;
- відкритість системи для подальшого розвитку.

Головною метою ІАСБ повинна включати і об'єднувати в єдине ціле: джерела інформації; блоки збору, обробки, аналізу і надання інформації; блоки управління інформаційно-аналітичною системою.

Інформаційно-аналітична служба банку має виконувати наступні функції:

- створення умов для прийняття рішень керівництвом банку на основі використання мінімально необхідної кількості якісної інформації;
- формування у керівництва банку ставлення до інформації як до цінного управлінського, організаційного й виробничого ресурсу;
- впровадження в кожному підрозділі практики складання планів розвитку інформаційних потреб та заходів щодо їх задоволення;
- забезпечення відповідних інформаційних зв'язків із зовнішнім середовищем;
- розробка та впровадження внутрішньобанківських стандартів інформації з метою здійснення єдиної інформаційної політики.

Узагальнення функцій інформаційно-аналітичної служби банку повинно привести до використання інформації для розробки її стратегії й тактики, для зниження невизначеності при прийнятті рішень.

Для прийняття стратегічних рішень керівники потрібна інформація про стан українських та закордонних ринків, дані про маркетингові дослідження, консалтингові послуги по проблемам мінімізації ризиків, дані про моніторинг фінансових ринків та юридична інформація.

Без сумніву, ефективна інформаційна система (ЕІС) повинна відповісти наступним основним вимогам:

- 1. Точність інформації. Прийняття рішень і складання планів здійснюється на основі наявної інформації, тому її точність може впливати на результати.

2. Повнота інформації. Інформація корисна тільки в тому випадку, коли вона є повною, тому що часткова інформація може піддаватися значним відхиленням і приводити до невірних висновків.
3. Релевантність інформації. Надлишкова інформація може "затуманити" розглянуте питання й або сповільнити процес ухвалення рішення, або привести до помилок у висновках.
4. Актуальність інформації. Інформація має цінність тільки якщо вона є актуальною.
5. Ефективність інформації. Процеси збору, збереження, обробки і використання інформації повинні бути вигідні з погляду ефективності витрат, тобто повинні давати потрібні результати при мінімальних витратах. У протилежному випадку витрати на збір інформації можуть виявитися неефективними.
6. Значимість інформації. Значима інформація потенційно впливає на прийняті рішення, а малозначима – непридатна з погляду ефективності витрат на неї.
7. Зручність інформації. Інформація повинна бути представлена зручному для користування вигляді.

ЕІС менеджменту повинна розроблятися для потреб конкретного банку. Отже необхідно проаналізувати умови діяльності банку, рішення, які при цьому приймаються, а вже потім визначити вимоги до інформації та її збору. Збір інформації є первинним етапом роботи ІАСБ, від результативності якого залежить якість подальшої роботи з інформацією. Для підвищення ефективності збору інформації необхідна її систематизація за різними класифікаційними ознаками. Найбільш поширеною є класифікація інформації відповідно до джерел її формування, за якою інформацію поділяють на внутрішню та зовнішню.

Система внутрішньої інформації характеризує банк з точки зору внутрішнього стану його справ. Вона виникає в результаті діяльності самого банку й повинна бути спрямована на повне відображення поточної ділової інформації, а також на видачу оперативних відомостей. Внутрішня інформація – це інформація бухгалтерського (фінансового й управлінського), податкового і статистичного обліку, про внутрішньобанківське і правове забезпечення, оціночні розрахунки, результати внутрішніх досліджень, акти ревізій та перевірок.

Система зовнішньої інформації призначена для забезпечення керівництва банку необхідними даними про стан середовища, в якому працює банк. Збір зовнішньої інформації – це накопичення даних про ситуацію на ринку (про конкурентів, клієнтів, партнерів, закони, політичні зміни, інше). Джерелами зовнішньої інформації є зовнішні від-

но до банку структури (суб'єкти інформаційного ринку). Складовими зовнішньої інформації є економічна інформація (фінансові, макроекономічні і статистичні показники) та правова і нормативна база законодавчих і регулюючих органів. Можна виділити наступні форми зовнішньої інформації:

- друківані (електронні) видання з новинами економіки та фінансової сфери;
- оперативна фінансова інформація у вигляді щоденного друкованого (електронного) бюлетеня. Як окремий випадок можна розглядати інформацію тільки за котируваннями окремих фінансових інструментів, що передаються через Інтернет;
- архіви фінансових даних;
- аналітичні огляди. Значна частина подібних матеріалів належить консультативним компаніям. Найбільш серйозні дослідження проводяться при співробітництві академічних інститутів, державних структур, фінансових організацій, що дає можливість аналізувати дані з різних джерел, використовувати високий інтелектуальний потенціал й найсучасніші технологічні рішення. Тому цінність подібних матеріалів висока;
- індекси, що характеризують стан фінансового та фондового ринку, є окремою категорією інформації;
- довідкова інформація, тобто локальні, або віддалені бази даних, що містять інформацію по законодавству, довідники по банкам, державним реєстрам, дані по емітентам, архіви преси в електронному вигляді;
- дані з фінансового ринку в режимі реального часу;
- дані про макроекономічну ситуацію та інше.

Як особливий вид інформації можна розглядати й інформацію, отриману шляхом шпionaжу. Тому останнім часом акценти інформаційних служб зміщуються в напрямку забезпечення економічної безпеки.

Дуже важливою в діяльності комерційного банку є інформація за такими основними напрямками⁷:

- про підприємства, які є банкрутами, лжебанкрутами;
- про неплатоспроможні підприємства;
- про підприємства, що допустили нанесення збитків своїм партнерам, в тому числі ті, що не повернули кредит;
- про підприємства, що допустили опротестування векселів або є лжегарантами;

⁷ Попович В.М., Степаненко А.И. Управление кредитными рисками заемщика, кредитора, страховщика. – К., 1996. – 265 с.

- про осіб, що очолюють або раніше очолювали перераховані або інші ненадійні підприємства.

Тільки встановивши, які види інформації найвірогідніше будуть потрібні комерційному банку і як ця інформація повинна буде використовуватися, слід починати розробку ІАСБ.

Відомо, що збір інформації для більшості банків є найбільш складною проблемою, оскільки єдиної методології її добору й систематизації поки що не існує. Але ще більшою проблемою є надмірні обсяги інформації, які потрібно осмислювати керівникам.

Таким чином, усе вищезазначене, а також складність вибору необхідної інформації, можливість випадкової помилки, можливість навмисного викривлення інформації, загроза надлишку тощо – все це наголошує на необхідності обов'язкового створення у кожному комерційному банку ІАСБ.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

С.В. Башлай,

Українська академія банківської справи

Аграрна реформа в Україні здійснюється в досить складній соціально-економічній ситуації. Про це свідчать результати виробничо-фінансової діяльності аграрних формувань, які вказують на те, що число збиткових господарств в 1999 р. склало близько 86 % їх загальної кількості (в 1998 р. – 93 %). Високим залишається і рівень збитковості сільськогосподарських підприємств – 23 % (1998 р. – 28 %) при загальній сумі збитків в 1999 р. 3,3 млрд. грн. При цьому, відповідно до статистичних даних, обсяг виробництва сільськогосподарської продукції усіх категорій порівняно з 1998 р. становив 94,3 %. В розрізі основних галузей спад виробництва продукції рослинництва склав 9,1 %, тваринницької продукції було отримано менше на 2,3 %. Однак у рослинницькій галузі рівень рентабельності в 1999 р. зріс до 13 % проти 3 % збитковості в 1998 році [4].

Одним із шляхів виходу з економічної кризи в аграрному секторі економіки є удосконалення фінансово-кредитного механізму. Сільськогосподарство характеризується яскраво вираженою сезонністю та довготривалістю виробничого циклу, а тому ефективність процесу відтворення вимагає раціонального співвідношення між власними та залученими коштами. Відтак виникає потреба в залученні додаткових фінансових ресурсів на строки не менш ніж 6-9 місяців. Результати

даних вказують на те, що основним джерелом грошових коштів підприємств АПК є виручка від реалізації виробленої продукції, виконаних робіт та наданих послуг. Враховуючи відсутність сприятливого доступу до кредитних ресурсів, навантаження на такі фінансові джерела зростає (близько 80 % загального обсягу грошових ресурсів), виникає дефіцит оборотних коштів, фінансовий стан сільськогосподарських підприємств погіршується (табл.1).

Таблиця 1

Фінансовий стан сільськогосподарських підприємств, %

Показники	Роки							
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Частка збиткових с/г підприємств	0,8	1,2	5,9	30,8	70,2	87,4	92,9	85,5
Частка грошових коштів в активах господарств	68,8	12,9	7,0	1,9	0,9	0,1	0,1	0,1
Платоспроможність	121,3	15,9	10,4	2,3	0,1	0,9	0,5	0,6
Частка банківських кредитів в обсягах заборгованості	36,9	14,7	7,7	3,0	1,7	1,6	1,2	1,2
Відношення до виручки від реалізації								
грошових коштів	20,8	2,9	3,2	0,8	0,6	0,7	0,5	0,6
дебіторської заборгованості	20,1	29,5	27,4	15,9	17,3	19,7	18,8	18,9
кредиторської заборгованості	18,2	32,4	31,3	39,1	58,9	8,6	105,3	91,6

заборгованість сільгоспвиробників України станом на 01.01.2000 р. становила 15,273 млрд. грн. (рисунок) проти вартості оборотних активів 12,745 млрд. грн. Сума прострочених платежів у величезних зобов'язаннях становила 72 %. У структурі заборгованості аграрних формувань виділяються такі основні групи зобов'язань:

- перед державою;
- перед працівниками;
- перед банками;
- перед постачальниками та підрядниками.